

Bevrijding

Op 17 april 1945 wordt Kampen bevrijd en dit gaat uiteraard met groot feest gepaard. Als op 5 mei de bevrijding voor heel Nederland een feit is, geeft dat opnieuw aanleiding tot feestelijkheden. In deze periode schildert Willem van der Ven zijn 'Bevrijding van Kampen', een uiting van grote vreugde en aan inspiratie geen gebrek. Van der Ven maakt een impressionistisch aandoend schilderij, gezien vanuit de Oudestraat ter hoogte van de Lampetsteeg, die met de muurreclame 'behangselpapier in soorten'. De Nieuwe Toren staat in het schilderij op de achtergrond, met bomen aan de Plantage en vooral blijde mensen en veel, heel veel vlaggen en oranje. Van der Ven liet zijn hart spreken over de opluchting en feestvreugde van de bevrijding en heeft dit op doek vastgelegd. De gehanteerde stijl en kleurcombinaties wijken enorm af van wat van zijn andere schilderijen bekend is, maar de stemming en omstandigheden gaven daar volop aanleiding toe.

Van der Ven is benieuwd naar de mening van zijn vakbroeder Poeder, maar die hield er strikte opvattingen op na; van 'nieuwlichterij' in de schilderkunst moest hij niets hebben. 'Maak een foto van het straatbeeld, in plaats van zo'n schilderij', zou - volgens zijn zoon enkele decennia later - Poeders reactie op het bevrijdingswerk kunnen zijn geweest. Een koude douche voor Willem van der Ven. Bij de familie Poeder was het een levendig huishouden met gezin, atelier aan huis en studenten in de kost. Er was huiselijk verkeer van gezinsleden en studenten, en die zagen de feestproductie van Van der Ven ook bij die gelegenheid.

Ad Moggré

De Zeeuwse Ad Moggré was in 1938 naar Kampen gekomen om te

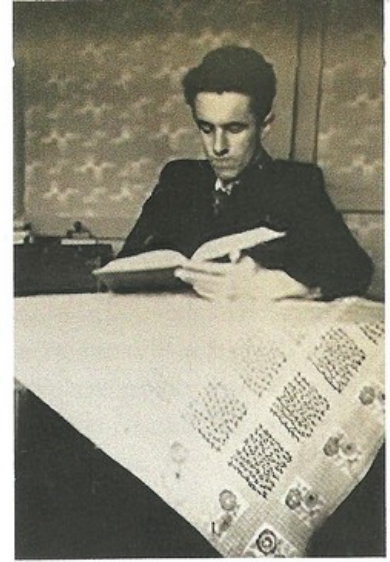
Het oorspronkelijke schilderij met lijst zoals het zich bevindt in de collectie van Stedelijk Museum Kampen.

studeren aan de Theologische Hogeschool aan de Oudestraat. Eerst woonde hij tijdens de collegeperiodes in het hospitium aan Broederweg 15, daarbuiten was hij thuis in Schoondijke. Later woonde hij aan de Oudestraat en de Vloedijk om tenslotte in de Poederkast aan de Oudestraat huisvesting te vinden. Jaargenoot Kees Plooy had er al enkele jaren zijn studentenkamer. Daar maakt hij vooral in de laatste maanden van 1944 nog benauwde uren door als ze zich in de schuilplaats tussen zolder en plafond verschuilen uit angst voor een razzia die gaande is. Later komt er zelfs een Duitser aan de deur.

De Poeders zijn geen theologische scherp-slijpers en hebben geen moeite met discussiërende studenten van uiteenlopende opvattingen onder één dak. Zolang de discussies maar niet te hoog oplopen en de huiselijke sfeer goed blijft. Met de kerkscheuring van 1944 worden ze Gereformeerd Vrijgemaakt, maar ook nieuwe studenten uit de Gereformeerde Kerk synodaal blijven welkom.

Retour Scheveningen

Willem van der Ven signeert zijn bevrijdingsschilderij en voegt er aan toe 'apr-mei 1945'. Lang zal hij het niet in huis hebben gehad; Scheveningen trekt. De familie Van

Linksboven: De exacte plek van het schilderij in de Oudestraat, eerder in de twintigste eeuw. Rechtsboven: Theologiestudent - en later dominee - Ad Moggré als student in Kampen, die het schilderij van Van der Ven jarenlang koesterde in zijn pastorie in Rijswijk. (collectie Stadsarchief Kampen, F-7882)

Rechtsboven: Theologiestudent - en later dominee - Ad Moggré als student in Kampen, die het schilderij van Van der Ven jarenlang koesterde in zijn pastorie in Rijswijk. (familiecollectie Moggré)

Linksonder: Een van de andere werken van Willem van der Ven. Er bevinden zich diverse van zijn werken in de collectie van Stedelijk Museum Kampen.

Daar het ons onmogelijk is gebleken, alle kennissen en relaties persoonlijk nog eens te bezoeken, groeten wij u allen vanuit de nieuwe woonplaats en zeggen u hartelijk dank voor genoten gastvrijheid en belangstelling gedurende ons verblijf in Kampen ondervonden.

W. van der Ven
K. van der Ven-Boomsma
Wim, Jaap, Barend
Scheveningen, 28 Augustus 1945.
Haringkade 1b.

der Ven maakt vaart en in de voormalige verzetskrant *Strijdend Nederland* verschijnt op 6 september 1945 een kleine afscheidsadvertentie (zie afbeelding hierboven). Het gezin is ruim drie maanden na de bevrijding van Nederland weer naar Scheveningen vertrokken.

Van der Ven zet zijn kunstenaarsbestaan in Scheveningen voort en blijft bij zijn stijl en onderwerpvoorkeuren. Hij geeft schilderles en is organist. Exponeren doet hij slechts incidenteel. Op 7 juli 1958 overlijdt hij in Scheveningen, 59 jaar oud.

Pastorie

Na het afronden van zijn studie in 1946 verhuist Ad Moggré, na eerst getrouwd te zijn, naar de pastorie van zijn eerste gemeente: Zevenbergen. Daar komt het schilderij 'Bevrijding van Kampen' uit 1945 te hangen. Hoe hij het precies in zijn bezit gekregen heeft, is bij de familie niet bekend. Van der Ven lijkt het aan Moggré overgedaan te hebben voordat hij terugkeerde naar Scheveningen. In 1954 verhuist het werk met dominee Moggré mee naar Rijswijk, waar het tot omstreeks 1970 aan de wand hangt. Na het zo'n 25 jaar in bezit gehad te hebben, vindt Moggré dat het terug moet naar de regio Kampen. 'Daar hoort het ook', zo weet een van de kinderen van Moggré zich te her-

inneren dat hij zei, bij het inladen van het schilderij in zijn auto.

Speurtocht

Welke reis het werk de daaropvolgende jaren maakt is (nog?) niet precies te reconstrueren. Waren er één of achtereenvolgens meerdere eigenaars? Wel is duidelijk dat het in 1986 van een particulier in Zwolle is aangekocht door het Stedelijk Museum Kampen. Dan is het in ieder geval terug in de stad waar het gemaakt is, met een vaste plaats in de collectie. Een beeld van de bevrijding van Kampen, een gebeurtenis die gerekend mag worden tot de hoogtepunten uit de rijke geschiedenis van deze bijna 800-jarige Hanzestad.

van der Ven

landschap- schilder:

„IK TAST GRAAG NAAR DE ZIEL VAN DE DINGEN“

Willem van der Ven behoort niet meer tot de jongeren. Kort geleden passeerde hij de vijftig en van deze halve eeuw beoefent hij pas twaalf jaar officieel de schilderkunst. Daarvoor was hij werkzaam in de scheepbouw, waartoe hij in zijn geboortestad Rotterdam een middelbaar technische opleiding had genoten. Wel was zijn hart toen reeds bij de schilderkunst, waaraan dan ook met de muziek (piano) alle vrije tijd werd besteed. Maar zijn beroep, waarin hij zich een voortvarende positie veroverde, was toen toch nummer één. Hij was veel in het buitenland. Er kwamen diverse uitnodigingen op zijn naam te staan, waaronder een wel zeer belangrijke ter verstelling van het Italiaanse schip Blok, dat dank zij een wijziging van het achterrecht op verandering in de roerconstructie in 1920 de zoogete onderscheiding op het gebied der zeevaart verwerft kon: de bekende blauwe winpel.

Dit is dan de voorgeschiedenis, die geduurd heeft tot 1930. Na een studietijd te Amsterdam ging eindelijk de nummer opgegeven wens in vervulling. Willem van der Ven kon zich geheel aan de schilderkunst gaan wijden. Meteen verklaart dit dan zijn late verschijning in het Nederlandse kunstleven, want pas na de oorlog kon hij gaan exposeren. Vaak heeft hij hiervan tot nu toe overigens geen gebruik gemaakt. Een keer exposeerde hij in Rotterdam, waar ik zijn werk voor het eerst zag. In Den Haag had hij daarna nogmaals een tentoonstelling. En verder was er dan verleden jaar werk van hem te zien op een expositie van Haagse kunstenaars in het Gemeentemuseum te 's-Gravenhage.

Een aparte verschijning

Veel gelegenheid tot kennismaking was er dus nog niet. Voldoende echter om te begrijpen, dat we hier te doen hebben met een aparte verschijning in ons kunstleven. Met een aparte verschijning als landschap- schilder dan. Niet dat Willem van der Ven geen andere onderwerpen koos of kiest. Hij schilderde ook stillevens en portretten, verder nog landschappen met figuren, maar dit alles kunnen we nu gerust buiten beschouwing laten, daar hij op zijn kunstuitvoeringen — waarmee hij dus zeker wel een beoefening had — alleen landschappen zonder menselijke figuren liet zien.

De schilder Willem van der Ven, die we dikwijls met zijn werk aan 'schiepwagen' in zijn atelier te 's-Gravenhage.

Wat dit dan is? Wel, meer nog dan in dat andere werk ervaart men in deze schilderijen zonder menselijke figuren volop het menselijke. Niet dat er voor Willem van der Ven zinniger landschappen zonder menselijke figuren geschilderd zouden zijn. De kunstgeschiedenis is er vol van. Zelfs zo inmens werd deze kunst beoefend, dat ze in het impressionisme van de vorige eeuw zo goed als vastleegde is. Ja, met dit impressionisme kunnen we ter verklaring het zwaartepunt van het werk van Willem van der Ven vergelijken. Zoals men weet, gaven de impressionisten, om nu niet even te generaliseren, de verschijning der natuur weer naar de stemming van het moment. Natuurlijk kwam ook daarin het menselijke tot uitdrukking en nog altijd wordt er in Nederland met veel gevoegen en animo op deze manier geschilderd, maar deze eeuw heeft hierop toch ook een reactie te zien gegeven. Een reactie echter die zich helaas meer en meer van het landschap heeft afgewend. Men ging andere onderwerpen kiezen, alleen al om aan de invloed van het impressionisme te ontkomen.

Zo niet Willem van der Ven. Als modern schilder koos hij toch weer het landschap, zonder evenwel terugg te vallen op hetgeen geweest is. O zeker, ook hij is daarmee begonnen, maar de naturalistische schilderkunst, zo krijgt men de indruk, bood hem toch geen gelegenheid om zich volledig uit te drukken. Hij wilde — en hiermee zijn we dan bij die opsmerking van zoveren beland — hij wilde disper doordringen tot het wezen der natuur. Of om het nog anders te zeggen: hierin krijgen we te maken met de kunstenaar, die wilt ge- de christen in de kunstenaar, die weet dat de schepping, dat de natuur onszindig veel rijker is dan het oog op een bepaald moment als de uiterlijke verschijning ziet en ervaart.

Men zie er de reproducties van enkele schilderijen maar eens op aan. Zo'n landschap is niet direct naar de natuur geschilderd. („Ik schets wel buiten“, zei Willem van der Ven, „maar pas op het atelier schilder ik m'n landschappen om los te geraken van de talloze details, die van de kern van de zaak afleiden. Het is me om de schoonheid en de klaarheid van de grote lijn te doen. Daarom componeer ik mijn landschappen ook vaak uit het hoofd. Het is als met een al te uitvoerige brief: door de vele minder belangrijke details worden de hoofdzaken vaak weggedrukt. Meestal elimineer ik daarom toevallige dingen en details om het grote en majestoeuze der schepping in ruimte of in wizen des te 'beten' te kunnen ervaren.“)

Zo is het inderdaad in dit werk. Het essentiële is tot verbelding gebracht. Dit is het resultaat van het rechtuit tasten naar het wezen der dingen. De spanning hiervan aan men navoelen bij het beschouwen van deze schilderijen. Er is niets vaags meer in Alles is tot klaarheid terug gebracht in een vereenvoudiging van vormen, en grote heldere kleurpartijen.

Van vette zinnen en een lelijk woord

Men merkt het wel: op deze wijze is de schilder kunst positiever dan de verbeelding van niet meer aan een stemming. Hierin ligt dan ook het wezenlijke van dit werk, waarmee telkens een greep wordt ge-

Dit is dan een van de geestrijke landschappen van Willem van der Ven.

Het is altijd zeer ordelijk in het atelier van Willem van der Ven, zoals dit bij deze schilder. Maar de fotografie wilde de schilder toch ook wel breinloos werk hebben. Welke, als het dus moet, wordt Willem van der Ven met u glimlach te drinnen, dan moet het maar.

Al heeft Willem van der Ven een voorkeur voor het landschap, toch schildert of tekent hij ook andere onderwerpen, zoals stillevens en portretten. Dit is een recente tekening van zijn zoon.

Een artikel met enkele foto's van Willem van der Ven aan het werk, in het blad De Spiegel.

Bronnen

- Almanakken Studentenvereniging FQI 1939-1947;
- Boom, B. van der, *Den Haag in de Tweede Wereldoorlog*, (1995);
- Poeder, J. en M. Plaat, *Kamper schilder – Portret van kunstenaar Henk Poeder (1897-1958)*, (2010);
- Scheen, P., *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars 1750-1950*, (1969);
- *Strijdend Nederland*, 1945, nr. 292e jaargang en 1946, nr 306 3e jaargang;
- Vos, A.W., red., *Informatieboekje voor de Nederlands Gereformeerde Kerken*, 2001;
- Familiearchief Moggré;
- Bibliotheek Theologische Universiteit (Kampen/Utrecht), Koninklijke Bibliotheek (Den Haag), Stedelijk Museum Kampen, Haags Gemeentearchief en de stadsarchieven van Amsterdam, Kampen en Rotterdam;

- delpher.nl;
- evertdeniet.nl/evacuatie
- kadastralekaart.com

Met hartelijke dank aan Yvonne Oordijk en Loes Scholten van Stedelijk Museum Kampen, de familie Moggré en Otto Ottens van Stadsarchief Kampen

Over de auteur

Peter Beukema (1958) is een geboren Kampenaar en woont in Gouda. Hij is lid van HV 'Jan van Arkel' en bezoekt met enige regelmaat het Stadsarchief Kampen voor historisch onderzoek. Hij publiceert o.a. blogs over Gouda, over onderduiken in Zuidlaren en over zijn vorige woonplaats Amsterdam op triplers.nl.